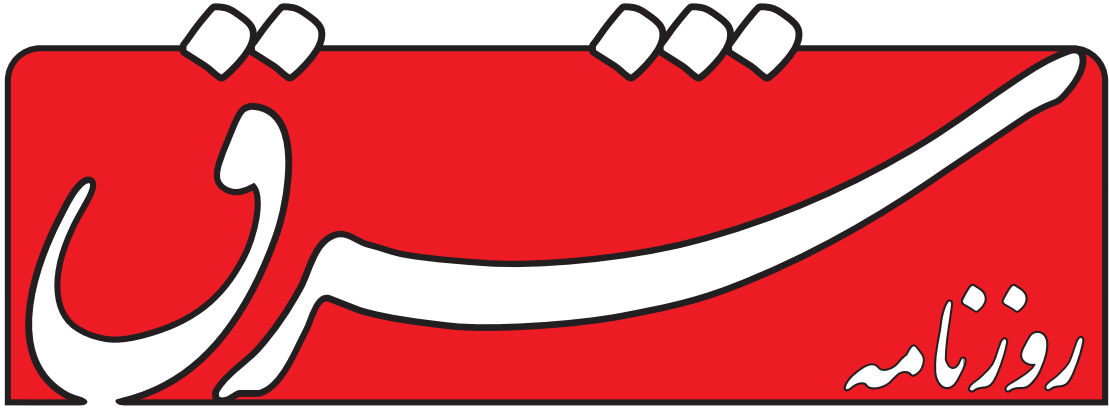

اسفندیار جهانگرد

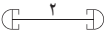
اقتصاددان و استاد دانشگاه علامه طباطبایی

اقتصاد دیجیتال منافع و چالش‌های جدیدی را برای جوامع مختلف ایجاد کرده و می‌کند. توسعه و گسترش این پدیده در راستای بهبود کارایی و بهره‌وری، شفافیت و رضایتمندی مردم و... برای همه جوامع اجتناب‌ناپذیر است. ضمن تأیید این منافع اقتصاد دیجیتالی با توجه به نحوه عملکرد کشورها، باید گفت این همه ماهیت اقتصاد دیجیتالی به خصوص در بعد الگوریتمی آن نیست. بروز سه پدیده مهم فیلترینگ، سفلمه بیش از حد (یعنی ارتباطاتی که شخصی را به سمت انتخابی سوق می‌دهد و در عین حال دانما اطلاعاتی را که ارتباطات بر آن تکیه می‌کند، بهمگام می‌کند) و هدف‌گذاری خرد (ارتباطاتی که گروه‌های انتخابی را هدف قرار می‌دهند) در صورت نبود قانون و مقررات بالنده شفاف، مسئولیت و ضمانت اجرایی برای آنها می‌تواند باعث قطبی‌شدن جامعه، اقتصاد و ایجاد منافع برای گروه‌های خاص شده و در نتیجه پتانسیل مشورتی و مشارکتی یک جامعه را تضعیف و اقتصاد را دچار نقصان کند. در این باره سؤالات زیادی رویه‌روی جوامع و کشورها در قبال توسعه اقتصاد دیجیتال مطرح است که در کنار منافع آن باید بر معضلات آن فائق آیند. یکی از مهم‌ترین سؤالی که پیش‌روی توسعه اقتصاد دیجیتال کشورها و جوامع است، عبارت از این است که فناوری‌های دیجیتالی چگونه قطبی‌سازی سایبری و اتاق‌های پژواک را ایجاد کرده یا کاهش می‌دهند؟ «نقطه کانونی» جامعه در موضوع «فیلترینگ» برای شکل‌گیری «جمهوری باورها» و همچنین توسعه اقتصاد دیجیتال کشورها چیست؟ چه راه‌حلی برای بهبود آن متصور است؟ اینها بخشی از سؤالی‌های متعارف همه جوامع توسعه‌یافته و در حال توسعه است. حال اگر کشورها و جوامعی مثل ایران، اقدام عمده به فیلترینگ در فضای مجازی کنند، این مصائب بررنگ‌تر در آن کشورها مطرح می‌شود و عواقب اجتماعی و اقتصادی جدی‌تری نیز به خود می‌گیرد. همان‌طور که گفته شد، ماهیت اقتصاد الگوریتمی، قطبی‌سازی از طریق سه‌گانه «سفلمه بیش از حد»، «هدف‌گذاری خرد» و «فیلترینگ» است. حال اگر در جامعه‌ای مثل ایران، با سیاست‌هایی مثل فیلترینگ بر این موضوع دمیده شود، جامعه قطبی‌تر شده و کارکرد توسعه‌ای اقتصاد دیجیتال مختل خواهد شد. سیاست سانسور اینترنت به معنای جلوگیری از دسترسی به برخی سایت‌ها یا برخی محتوای سایت‌های اینترنتی، به سه شیوه کلی «مسدودسازی»، «فیلترینگ» یا «قطع اینترنت» انجام می‌شود. فیلترینگ اینترنت، خود به شیوه‌های مختلف انجام می‌شود؛ از جمله فیلترینگ سربرگ یا محتوا (TCP/IP)، فیلترینگ DNS، فیلترینگ کلمات کلیدی، فیلترینگ پورت، فیلترینگ پروتکل، فیلترینگ برنامه و محدودکردن پهنای باند مشترکان فضای مجازی. گزارش ۲۰۱۳ ماستر گارمن نشان می‌دهد ایران با بالاترین سطح سانسور و فیلترینگ اینترنت، از تمام این روش‌ها و همچنین در مواردی «قطع اینترنت» استفاده کرده است. مهم‌ترین شبکه‌های اجتماعی در ایران، به دلیل سابقه تاریخی و عمومیت در بین مردم، عمدتاً شبکه‌هایی با سانسورهایی در خارج از کشور هستند. بنا بر گزارش ایران دیجیتال ۲۰۲۳، «پرتراфик‌ترین» شبکه‌های اجتماعی غیربومی در سراسر ایران اخیر به ترتیب عبارت بودند از اینستاگرام، ردیت، لینکدین، یوتیوب، فیس‌بوک و ایکس (توییتر). گزارش سال ۱۴۰۱ دیتاک نیز نشان می‌دهد از نظر «تعداد کاربر فعال» سه شبکه اجتماعی غیربومی تلگرام، اینستاگرام و ایکس (توییتر سابق) به ترتیب با ۶۱ میلیون و ۴۶ میلیون و چهار میلیون کاربر فعال، در صدر قرار دارند. در بین شبکه‌های اجتماعی بومی نیز شبکه‌های روبیکا با ۳۹ میلیون کاربر در جایگاه نخست قرار دارد و پس از آن شبکه‌های اپتا با ۲۱.۶ میلیون، بله با ۱۵.۴ میلیون و سروس‌پلاس با ۱۰.۴ میلیون کاربر قرار دارند. در ایران اوج موج مسدودکردن وبگاه‌ها و شبکه‌های اجتماعی باسابقه در دوره‌های گوناگون، در اواسط سال ۱۴۰۱ آغاز شد. هم‌زمان با به وجود آمدن شرایط ناآرامی در کشور، دولت برخی از محبوب‌ترین شبکه‌های اجتماعی در کشور شامل واتس‌اپ، اینستاگرام و اسکایپ را به سرعت مسدود کرد. مسدودسازی دسترسی به شبکه واتس‌اپ که پس از فیلتر تلگرام در سال ۱۳۹۷، به یکی از محبوب‌ترین شبکه‌های اجتماعی کشور تبدیل شده بود و همچنین اینستاگرام که مهم‌ترین پلتفرم تبلیغات اینترنتی و محل کسب‌وکار هزاران کاربر ایرانی بود، به خصوص بعد از دو سال قرنطینه ناشی از شیوع ویروس کرونا که به محیط کسب‌وکار مطلوبی تبدیل شده بود، زیان‌های اقتصادی زیادی را به جامعه تحمیل کرد.

شنبه ۶ مرداد ۱۴۰۳
۲۱ محرم ۱۴۴۶
۲۷ جولای ۲۰۲۴
سال بیست‌ویکم
شماره ۴۸۸۸
۲۰ هزار تومان
۱۲ صفحه

محمد جواد ظریف
با اعلام نهایی شدن انتخاب وزرا:
تمامی گمانه‌زنی‌ها
اشتباه بود

در «شرق» امروز می‌خوانید: • یادداشت‌هایی از جلال میرزایی و عبدالجلیل کریم‌پور

بررسی کلیدخور دن دوباره ادعاهایی درباره آمادگی دولت بایدن برای احیای برجام با ایران

شانناژ رسانه‌های برجام

گزارش تینبریک را در صفحه ۲ بخوانید

این گزارش را در صفحات ۳ و ۴ بخوانید. عکس: فارس

«شرق» به بهانه فرونشست زمین در میدان ونک از مخاطره برداشت بی‌رویه منابع آب و راهکارهای عبور از این بحران گزارش می‌دهد

زمین تهی

جزئیات حادثه فروریزش در میدان ونک / خاک نامهربان تهران

یادداشت

تأملی در پیشنهاد وزیران آموزش و پرورش و آموزش عالی در دولت چهاردهم

لطفعلی اقالی

دانشیار اقتصاد دانشگاه تربیت مدرس

دانشگاهی، در توسعه علمی، فرهنگی و اجتماعی، اهمیتی مضاعف دارد. از این رو سکان‌داران این وزارتخانه‌ها ضمن تجهیز به دانش و تخصص و مهارت مدیریتی، باید با آخرین فناوری‌های آموزشی و پژوهشی آشنا بوده و عرصه علم و دانش را از دایره تنگ تعصبات می‌بورد خارج کنند. در نتیجه، انتظار می‌رود کسانی که مدعی هدایت این وزارتخانه‌های مهم، توسعه‌ای و راهبردی هستند، طرح‌ها و برنامه‌هایی را آماده کرده و پیشنهاد دهند که اولاً به استعدادیابی از اولین مراحل مقاطع آموزش و پژوهش منتهی شود. ثانیاً از ابتدا اندیشه‌ورزی را به جای حفظ و تکرار مفاهیم فراموش‌شونده و تفکر انتقادی را به جای سکوت و قبول محض نظریه‌ها - به‌ویژه در علوم انسانی - و ساده‌سازی متون درسی را به جای پیچیده‌کردن بی‌حاصل موضوعات، به دانش‌آموزان/دانشجویان یاد دهند. ثالثاً محیط مقدس مدرسه/دانشگاه را از برخورداری غیرعلمی و غیرتخصصی و... - که قابلیت تفسیر متغیر در شرایط مختلف را دارد- دور کنند. رابعاً بتوانند از حقوق اقشار فرهیخته و تلاشگر فرهنگیان و دانشگاهیان دفاع کنند. همچنان که خاوندگان این سطور آگاهی دارند، در سال‌های اخیر بر روند مهاجرت نخبگان به خارج افزوده شده که پابین‌بودن حقوق سبترانه (در مقایسه با کشورهای دیگر)، ماندگاری تورم‌های در قعی بالا، یاس و ناامیدی به اصلاح امور و انتظار معاش و موفقیت بیشتر در خارج از جمله دلایل مهاجرت به شمار می‌روند.

یادداشت

کیف‌کشان، باشگاه مشت‌زنی و سایه‌سالاران

مهرداد احمدی شیخانی

در انتخاباتی که گذشت و با معلوم‌شدن ریاست جمهوری آقای پزشکیان، نکاتی بروز کرد که هرکدام می‌توانست به تنهایی موضوع یک یادداشت باشد، اما سرعت رخدادها آن قدر زیاد است که تا جداگانه به هرکدام پرداخته شود، موضوعات جدیدی چهره می‌نمایند و آن مطالبی که منتظر پرداختن هستند، در موج رویدادهای جدید کم می‌شوند. برای همین تعدادی از آنها را بدون اولویت‌بندی و فقط برحسب ضرورت، اینجا به شکلی فشرده و اشاره‌وار می‌آورم. در ماجرای تشکیل کمیته‌هایی برای معرفی کابینه دولت چهاردهم، هر چیزی که جایش خالی است، به حمدالله، کیف‌کشان جایشان پر است و حضوری همیشه در صحنه دارند و گویی دلبلی هستند برای اثبات «قانون بقای ماده و انرژی»، که نه ناپود می‌شود و نه به وجود می‌آید، بلکه از صورتی به صورتی دیگر تبدیل می‌شود و ماجرای صنف کیف‌کشان هم همین است که با تغییر هر دولتی، آنان همچنان هستند، فقط کیف‌کشان اصولگرا و اصلاح‌طلب جایشان را عوض کرده‌اند تا قانون بقای ماده و انرژی سر جایش بماند. نمی‌دانم فیلم باشگاه مشت‌زنی را دیده‌اید یا نه؟ در این فیلم که بین واقعیت و رؤیا می‌گذرد، عده‌ای کارشان مشت‌زنی است، اما کی به کی مشت می‌زند را بگذرانید این‌طور معلوم کنیم که در این سال‌ها یک مفهوم سیاسی دیگر هم در کشور ما ساخته شده که با مشت‌زنی شناخته می‌شود و یک جورهایی به دهان این و آن مشت زده می‌شود و عده‌ای کارشان کلا مشت‌زنی است، ولی بعضی هم بدون آنکه برچسب داشته باشند، مشغول همین کارند، بی‌آنکه کسی متوجه شود. اما اینکه کی و چی به این مشت‌زنی معنا می‌دهد، جای بحث دارد. هفته پیش، جناب پزشکیان سرزده به مجلس رفت و همان‌طور بداهه پشت میکروفون سخنانی گفت که از بین آنها، یک مشت‌زنی‌اش را همه شنیدند و کلی بازنشر شد که آی بیاید که پزشکیان از باشگاه مشت‌زنی تقدیر کرده و کار بالا گرفت تا جایی که جنبش ناچار شد بیاید بگوید که منظورشان از مشت‌زنی این نبوده و آن بوده، اما واقعیت این است که دیگر کار از کار گذشته و آب رفته به جوی بازمی‌گردد، ولی چاره چیست؟ من بشخصه از اولین روز اعلام نامزدی ایشان، هر جا که توانستم از این گفتم که حالا دیگر پزشکیان نه یک آدم معمولی و نه یک نماینده مجلس و نه حتی کاندیدای ریاست جمهوری، بلکه با اطمینان، ایشان رئیس‌جمهور است و باید از همین حالا تیم رسانه‌ای یک رئیس‌جمهور را داشته باشد. هر چه بود گذشت و ما را هم که به سرای ایشان راه نبود. بعد هم به ایشان انتخاب شد و باز بر این نکته چندین و چند بار تأکید کردم که گوش

برگزیده‌ها

رئیس‌جمهور منتخب:

زمان شعار نیست
باید عمل کنیم

گزارش «شرق» از یک کودک آزاری با حکم برائت

زخم‌های ابدی

فعالان محیط‌زیستی ایران درباره وضعیت تالاب باستانی سی‌سر نیشابور ابراز نگرانی کرده‌اند

سایه تخریب بر سر
تالاب باستانی

حضور خبرساز نماینده
مجلس در فهرست اعزامی
به المپیک پاریس

نگاه

وفاق ملی و تبعیض منفی علیه اصلاح‌طلبی

یادداشتی از علی اصغر سیدآبادی

نگاهی به حضور هنری سعیدراد

یادداشتی از جواد طوسی

یادداشت

حکمرانی بر نسل هوشمند

کیاکوس پوری

هنگامی که در دهه ۵۰ میلادی وزارت دفاع آمریکا (پنتاگون) از اینترنت استفاده می‌کرد، در دنیا کمتر توسعه‌یافته و در حال توسعه این موضوع به شکلی صرفاً تئوریک و آکادمیک در محیط‌های علمی و دانش‌کده‌های فنی، میان استادان دانشگاه‌ها، پژوهشگران و دانشجویان به‌صورت جسته و گریخته در جریان بود، آنان نیز آشنایی اندکی با این پدیده داشتند و از آینده مهم آن خبر می‌دادند، اما فرایند و زوایای پیچیده و پنهان آن برای جامعه و البته‌ها هنوز مشخص و معین نبود، امروز اینترنت و دامنه شمول آن دنیا در زور دیده و فضای عمومی و زیست اجتماعی انسان‌ها را به هم متصل کرده، نسل‌های هوشمند آن‌ها را در دهه‌های کوچکی به هم متصل کرده که در آن سرنوشت‌مان به‌شدت به هم گره خورده است، گاهی وقت‌ها برخورد ما سازنده است که لازمه جهانی ماست و گاهی وقت‌ها ویرانگر و کوبنده، هرچه هست این وضعیت جهان ماست، شدت تغییرات در پدیده‌های علوم تجربی و حتی انسانی تأثیر شمار است، اگر قبلاً مثلا باید یک دهه یا چند دهه صبر می‌کردیم تا شاهد تحولات عظیمی در دستاوردهای جدید بشری باشیم، امروز هر روز آن با دیروز متفاوت است، فقط کافی است تا لحظه‌ای از این کاروان پرشتاب فاصله داشته باشیم، آن وقت طی کردن آن مسیر پرازحاجم مشکل خواهد بود، امروزه صحبت از هوش مصنوعی و پدیده‌ای می‌شود و مانند پدیده اینترنت در محیط‌ها و فضاهای خاصی درباره آن چیزهایی می‌شنویم در حالی‌که قطعا این علوم دشوار است، در دنیای سیاست تصمیم برای فیلترینگ دنیای به‌شدت پیچیده شده مجازی می‌شود و برای محدودکردن آن سیاست‌گذاری واقعیت این است که بداهه‌بودن جناب پزشکیان همین می‌شود که بعد به ناچار بگوید منظور من این نبود و آن بود، و سوره برای باشگاه مشت‌زنی درست کند، ایشان باید و باید، قبل از تعیین ترکیب کابینه، یک تیم رسانه‌ای چابک و فعال و باانگیزه تشکیل دهد، یک تیم رسانه‌ای که زیر پایش پوست خربزه نگذارد و با گفتن اینکه تو خودت باشی بهتر است، او را تشویق به بداهه‌گویی نکند، مسئله این است که مرجعیت رسانه‌ای از کشور بیرون رفته و آنهایی که آن بیرون مشغول تنظیم رسانه برای جهت‌دهی به افکار عمومی‌اند، کار خود را می‌کنند و باشگاه مشت‌زنی را به دلخواه خود نظم می‌دهند. و اما مورد سوم را کوتاه بگویم، مراقب سایه‌سالاران باشیم که بعید نیست تلاش کنند یک‌طورهایی سایه‌شان را تا عمق راهبردی دولت جدید ادامه دهند. پادمان باشد آنان که شهوت قدرت دارند و ۱۵ سال در طلب آن بوده‌اند، به این ارتعی سایه‌شان را جمع نمی‌کنند، حتی اگر به گفته‌ای، فقط دو میلیون نفر باشند که البته دو میلیون نفر، کم هم نیست، به‌خصوص اگر پول هم داشته باشند. از ما گفتن بود.